

2013-2014, második félév
Sapientia-EMTE, FFM, Kolozsvár
1. év

Egyetemes filmtörténet 2. A hollywoodi stúdiórendszer, a klasszikus elbeszélőfilm műfajai, realista tendenciák a filmművészetben: 1930-1960.

TANMENET

Összefoglaló

Az euró-amerikai filmtörténet 1930–1960 közötti időszakában a filmművészet materiális jellemzői alapvetően megváltoztak: a technikai újítások – hangosfilm, színes technika, széles vászon, továbbá a hollywoodi stúdiórendszer fénykora és leépülése, valamint az európai nemzeti filmgyártások – olasz, angol, francia – politikailag is támogatott megerősödése csupán néhány a hosszú távú hatással bíró változások közül. A tárgyalt időszakban a klasszikus (melodráma, gengszterfilm, musical, vígjáték, western) filmműfajok virágzásának és a poszt-klasszikus film noir műfaj kialakulásának lehetünk a tanúi. Ugyanakkor az úttörő (a tradicionális stúdiógyártástól részben) független film – Orson Welles és részben Alfred Hitchcock munkássága, a francia lírai realizmus, az olasz neorealizmus és az angol free cinema – egyaránt fontos fejlődési fázison mentek át a két világháború meghatározta társadalmi, gazdasági és politikai kontextusban.

Óratípus: előadás/szeminárium, **státus:** kötelező alaptárgy

Évfolyam: 1.

Oktató: Virginás Andrea

E-mail: avirginas@gmail.com

Időpont: hétfő 12-14 (előadás), 14-16 (filmvetítés), szerda 8-10 (filmvetítés) 10-12 (szeminárium), A115.

AZ ÓRA RÉSZLETES LEIRÁSA

1. HÉT

Február 10.

12-14 *Előadás:* Bevezető, követelmények.

14-16 *Filmvetítés:* *Egy hét Marilynnel / My Week with Marilyn* (r. Simon Curtis, 2011).

Február 12.

8-10 *Filmvetítés:* *A herceg és a táncosnő / The Prince and the Showgirl* (r. Laurence Olivier, 1957).

10-12 *Szeminárium:* Bevezető, követelmények. Beszélgetés: a klasszikus (hollywoodi és angliai) filmkorszak ma. Marilyn Monroe mítosza.

2. HÉT

Február 17.

12-14 *Előadás:* Áttekintő a korszakról 1: némafilm és hangosfilm között, világháborúk árnyékában. Stúdiók és filmfajták.

14-16 *Filmvetítés:* *A kis cézár / Little Caesar* (r. Mervyn LeRoy, 1931).

Február 19 .

8-10 *Filmvetítés: A fehér hőség / White Heat* (r. Raoul Walsh, 1949).

10-12 *Szeminárium: A klasszikus elbeszélő filmműfajok 1: A gengszterfilm.*

További példák: A közellenség / Public Enemy (r. William Wellman, 1931), *A viharos húszas évek / The Roaring Twenties* (r. Raoul Walsh, 1939), *A keresztapa / The Godfather* (r. Fr. Ford Coppola, 1972).

Lehetséges szempontok: a gengszter alakja, a bukás dramaturgiája, a nők szerepe.

Berkes Ildikó-Nemes Károly: *A bűnügyi film*. Uránusz Kiadó, 2001, 53-126.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000.(classic Hollywood cinema, gangster films, iconography.)

Király Jenő: „A klasszikus gengszterfilm világképe”. In: Király Jenő: *Frivol múzsa (I.)*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993. 367–381.

McArthur, Colin: Ikonográfia. In: Balogh Gyöngyi (szerk.): *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III.(Tömegfilm)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 181–187.

Péterffy Gabriella: Gengszter karakterek az amerikai filmekben. *Filmkultúra*, 1995. szept. 20–18.

Thompson, Kristin–David Bordwell: *Film History. An Introduction*. McGraw–Hill, 2003. 233 (The Gangster Film).

Warshaw, Robert: A gengszter mint tragikus hős. In: Balogh Gyöngyi (szerk.):

Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III.(Tömegfilm). Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 175–181.

3. HÉT

Február 24.

12-14 *Előadás: Áttekintő a korszakról 2. A főbb fejlődési vonalak felvázolása: a hangosfilm, a széles vászon és a színes technika térhódítása.*

14-16 *Filmvetítés: Óz, a csodák csodája / The Wizard of Oz* (r. Victor Fleming, George Cukor, 1939).

Február 26.

8-10 *Filmvetítés: Ének az esőben / Singing in the Rain* (r. Gene Kelly–Stanley Donen, 1952).

10-12 *Szeminárium: A klasszikus elbeszélő filmműfajok 2: A musical.*

További példák: Babes on Broadway (r. Busby Berkeley, 1941), *Egy amerikai Párizsban / An American in Paris* (r. Vincente Minelli, 1951), *A zenekar kocsija / The Band Wagon* (r. Vincente Minnelli, 1953), *My Fair Lady* (r. George Cukor, 1964).

Lehetséges szempontok: A hangostechnika működésben, a hang képi leképezései. A mozgás, a koreográfia és a kameramunka. A műfaj önreflexivitása és a sztár(olás).

Altman, Rick. A musical. In: G. Novell-Smith (szerk.) *Oxford Filmenciklopédia*. Budapest: Glória, 1998, pp. 303-314.

Dyer, Richard: Introduction. *Heavenly Bodies. Film Stars and Society*. London–New York: Routledge, 2004, 1-17.

Feuer, Jane: The Self-reflexive Musical and the Myth of Entertainment. G. Mast (ed.) *Film Theory and Criticism: Introductory Readings*. New York-Oxford: Oxford UP; 1992, 486-497.

Forestier, François: Egy poén, ha csattan. (Beszélgetések Billy Wilderrel) *Filmvilág*, 2002. 6. 45–46.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (musical, classic Hollywood cinema, iconography)

Horváth Vera: Hollywood és a film-musical. *Filmkultúra*, 1985. 6. 13 –36.

Karasek, Helmuth: Salto mortale a hatodik emeletről. (Billy Wilder meséli) *Filmvilág*, 1992. 12. 44–50.

Kömlödi Ferenc: Táncoló Hollywood. (A musical.) *Filmvilág*, 1993. 7. 48–52.

Molnár Gál Péter: Főúr, kérek egy táncost! (Billy Wilder filmjeiről) *Filmvilág*, 2002. 6. 42–44.

4. HÉT

Március 3.

12-14 *Előadás*: Áttekintő a korszakról 3: A klasszikus elbeszélőfilm (David Bordwell stílustörténete és elbeszélés-elmélete alapján) és az álomgyár mitológiája (*Casablanca* vs. *Martinique*).

14-16 *Filmvetítés*: *Arzén és régi csipke / Arsenic and Old Lace* (r. Frank Capra, 1944).

Március 5.

8-10 *Filmvetítés*: *Van, aki forrón szereti / Some Like it Hot* (r. Billy Wilder, 1959).

10-12 *Szeminárium*: **A klasszikus elbeszélő filmműfajok 3: a vígjáték.**

További példák: *Ez történt egy éjszaka / It Happened One Night* (r. Frank Capra, 1934), *Philadelphai történet / The Philadelphia Story* (r. George Cukor, 1940), *Ninotchka* (r. Ernst Lubitsch, 1939), *A herceg és a táncosnő / The Prince and the Showgirl* (r. Laurence Olivier, 1957).

Lehetséges szempontok: a komikum régi és új forrásai – karakter-építkezés, helyzetkomikum, dialógusok, kultúrák ütközése. Hogyan mutatkozik meg a filmipar, a filmkészítés világa?

Thompson, Kristin–David Bordwell: *Film History. An Introduction*. McGraw–Hill, 2003. 230–231.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (comedy, classic Hollywood cinema, iconography).

Kovács Ilona: A gondola alakú hamutartó (Ernst Lubitsch vígjátékai). *Filmvilág*, 22–29.

Richards, Jeffrey: Frank Capra and the Cinema of Populism. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 65–78.

5. HÉT

Március 10.

12-14 *Előadás*: Az amerikai filmtörténet 1930-1960 közötti időszakának főbb rendezői: áttekintés 1, a filmhangtól a világháborúig.

14-16 *Filmvetítés*: *A postakocsi / Stagecoach* (r. John Ford, 1939).

Március 12.

8-10 *Filmvetítés*: *Délidő / High Noon* (r. Fred Zinnemann, 1952).

10-12 *Szeminárium*: **A klasszikus elbeszélő filmműfajok 4. A western világa.**

További példák: *A Sierra Madre kincse / The Treasure of the Sierra Madre* (r. John Huston, 1948), *Rio Bravo* (r. Howard Hawks, 1959), *A hét mesterlövész / The Magnificent Seven* (r. John Sturges, 1960).

Lehetséges szempontok: Bináris oppozíciók, férfiasság-konstrukciók, a Vadnyugat mítosza, a műfaj ikonográfiája.

Bazin, André: A western fejlődése. In: Király Jenő (szerk.): *Film és szórakozás*. Mokép–Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1981. 146–155.

---: A western, avagy a par excellence amerikai filmművészet. In: Balogh Gyöngyi (szerk.): *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III. (Tömegfilm)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 103–109.

Berkes Ildikó-Nemes Károly: A western. *Az amerikai film*. Uránusz, Budapest, 2006, 31-64.
Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000.
(Classic Hollywood Cinema, Iconography, Westerns)
Király Jenő: A western morfológiája. In: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Korona Kiadó, Budapest, 1998. 118–143.
Kuczka Péter: Colt és kalap. *Filmkultúra*, 1978. 5. 49–66.
Lovell, Alan: The Western. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods I*. University of California Press, 1976. 164–175.
Wright, Will: A western film struktúrája (részletek). In: *Mozgóképkultúra és médiaismeret* szöveggyűjtemény.

6. HÉT

Március 17.

12-14 *Előadás*: Az amerikai filmtörténet 1930-1960 közötti időszakának főbb rendezői: áttekintés 2, a világháborútól a stúdiórendszer alkonyáig.

14-16 *Filmvetítés*: *A máltai sólyom / The Maltese Falcon* (r. John Huston, 1940)

Március 19.

8-10 *Filmvetítés*: *Alkony sugárút / Sunset Boulevard* (Billy Wilder, 1950).

10-12 *Szeminárium*: *A klasszikus elbeszélő filmműfajok 5: A film noir és a melldráma, mint poszt-klasszikus műfaji jelenségek*.

További példák: *Jezebel* (r. William Wyler, 1938), *A hosszú álmom / The Big Sleep* (r. Howard Hawks, 1946), *Laura* (r. Otto Preminger, 1944), *Kettős kárigény / Double Indemnity* (r. Billy Wilder, 1944), *Mildred Pierce* (r. Michael Curtiz, 1944), *The Third Man* (r. Carol Reed, 1948).

Lehetséges szempontok 1: a történetmondás sajátosságai, a helyszínek szerepe, a megvilágítás jellemzői, a női alakok, a kiindulópontul szolgáló regények.

Borde, Raymond and Etienne Chaumeton: Towards a Definition of Film Noir. In: A. Silver and J. Ursini, *The Film Noir Reader*. New York: Limelight, 2003, 17-25.

Bordwell, David: „A bűnügyi film”. *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996, 76–87.

Kovács András Bálint: Sötét filmek. (A bűnfilm és a modernitás.) *Filmvilág*, 2000. 6. 4–11.

---. A klasszikus elbeszélés feloldódása. *A modern film irányzatai*. Budapest. Palatinus, 2005, 264-274.

Langford, Barry. Before Genre: Melodrama. *Film Genre. Hollywood and Beyond*. Edinburgh UP, 2005, 29-50.

Place, J. A. –L. S. Peterson: Some Visual Motifs of Film Noir. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods I*. University of California Press, 1976. 325–339.

Schrader, Paul. Notes on *Film Noir*. A. Silver and J. Ursini, *The Film Noir Reader*. New York: Limelight, 2003, 53-63.

7. HÉT

Március 24.

12-14 *Előadás*: A stúdiórendszer hanyatlása 1. A klasszikus hollywoodi korszak lenyomata a későbbiekben.

14-16 *Filmvetítés*: *Ok nélküli lázadó / Rebel without a Cause* (r. Nicholas Ray, 1955).

Március 26.

8-10 *Filmvetítés*: *A rakparton / On the Waterfront* (r. Elia Kazan, 1954).

10-12 Szeminárium: **Az ötvenes évek: a lázadás filmjei, Brando és Dean.**

További példák: *A vad/ The Wild One* (1953, r. Laslo Benedek), *Édentől keletre / East of Eden* (r. Elia Kazan, 1955), *Óriás / Giant* (r. George Stevens, 1956), *Kallódó emberek/The Misfits* (r. John Huston, 1961),

Lehetséges szempontok: Az ötvenes évek az amerikai filmgyártásban: lázadás és konformizmus, a család széthullása.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000 (method acting).

Molnár Gál Péter: A félévszázados siheder (James Dean). *Filmvilág* 1981. 4. pp. 37-42.

Joe Hyams: Az elveszett kislány (James Dean). *Filmvilág* 1996. 6. pp. 40-48.

Nemes Károly: *Elia Kazan*. Filmbarátok kiskönyvtára sorozat. Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet, 1978.

Az *Oxford Filmenciklopédia* (szerk. G. Novell-Smith, Budapest: Glória, 1998) James Dean-re, Marlon Brando-ra, Marilyn Monroe-ra, Elia Kazan-ra és John Huston-ra vonatkozó összegzései.

8. HÉT

Március 31.

12-14 *Előadás:* A stúdiórendszer hanyatlása 2. Adaptációk hulláma (Shakespeare, A Biblia, Mary Poppins, My Fair Lady). A független szerző születése: bevezetés Orson Welles életművébe.

14-16 *Filmvetítés:* *A shanghai asszony / The Woman from Shanghai* (r. Orson Welles, 1948).

Április 2.

8-10 *Filmvetítés:* *A harmadik ember / The Third Man* (r. Carol Reed, 1948).

10-12 Szeminárium: **Az ezerarcú Orson Welles.**

További példák: *Aranypolgár / Citizen Kane* (1941), *Az Ambersonok tündöklése / The Magnificent Ambersons* (1942), *A gonosz érintése / Touch of Evil* (r. Orson Welles, 1958).

Lehetséges szempontok: Műfajok Welles-nél: film noir és bűnügyi filmes nyomok. Stúdiórendszer és önprodukció, mint a gyártás módozatai. Welles, mint színész. Az *Aranypolgár* gyártástörténete.

Bogdanovich, Peter : Orson Welles (interjúsorozat). *Filmvilág*, 1997. 2. 38–46., 3. 36–44., 4. 39–42.

Bordwell, David : Citizen Kane. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 273–290.

Fáber András: A befejezetlen műemlék. (Orson Welles életműve). *Filmvilág*, 1986. 1. 24–28.

Garis, Robert: *The Magnificent Ambersons, The Lady from Shanghai. The Films of Orson Welles*, Cambridge: Cambridge UP, 2004, 69-109.

Kovács András Bálint: Minden idők... (*Aranypolgár*). *Filmvilág*, 1993. 6. 4–7.

Nemes Károly, Andrew Sarris: *Aranypolgár pro és kontra. Filmkultúra*, 1993. febr. 36–33.

Robert L. Carringer: *Az Aranypolgár készítése. Metropolis* 2000/2, 6-37.

9. HÉT

Április 7.

12-14 *Előadás:* Orson Welles és az irodalom: ars poetikák.

14-16 *Filmvetítés:* *Othello* (r. Orson Welles, 1948).

Április 9.

8-10 *Filmvetítés:* *A per / The Trial* (r. Orson Welles, 1962).

10-12. Szeminárium: **Welles, Kafka és Shakespeare.**

További példák: egyéb Kafka- és Shakespeare-adaptációk: *Macbeth* (r. Orson Welles, 1948), *Hamlet* (1948, r. Laurence Olivier), *A légy/ The Fly* (r. David Cronenberg, 1986), *Kafka* (r. Steven Soderbergh, 1991). Illetve: *Legénylakás / The Apartment* (r. Billy Wilder, 1960).

Lehetséges szempontok: Hogyan ábrázolódik a „kafkai” filmen? Hogyan változik ez az ábrázolásmód? *A per* és a *Legénylakás* összehasonlítása: elidegenedés európai és amerikai módra. Milyenné válik Shakespeare Welles filmjeiben (*Othello*, *Macbeth*)?

Bazin, André: Orson Welles. In: *Mi a film? Esszék, tanulmányok*. Budapest, Osiris, 1995: 257–329.

Garis, Robert: Welles’s Shakespeare. *The Films of Orson Welles*, Cambridge: Cambridge UP, 2004, 127-166.

Kiséry András: Welles és Shakespeare. *Metropolis 2000/2*, 38-57.

William Shakespeare *Othello* és *Macbeth* c. drámája, Franz Kafka *A per* c. regénye, *Az átváltozás* c. novellája.

10. HÉT

Április 14.

12-14 *Előadás:* Filmgyártások Európában 1: Franciaország 1930-1960. A francia lírai realizmus irányzata (Marcel Carné, Jean Renoir, René Clair filmjei).

14-16 *Filmvetítés:* *Ködös utak / Quai de Brumes* (r. Marcel Carné, 1938).

Április 16.

8-10 *Filmvetítés:* *A játékszabály / La règle du jeu* (r. Jean Renoir, 1939).

10-12 *Szeminárium:* *A francia lírai realizmus filmjei*.

További példák: *Az alvilág királya / Pépé le Moko* (r. Julien Duvivier, 1937), *Hotel du Nord* (r. Marcel Carné, 1938), *A nagy ábránd / La grande illusion* (r. Jean Renoir, 1937), *The Golden Coach* (r. Jean Renoir, 1953), *French Cancan / Mulató a Montmartre-on* (r. Jean Renoir, 1954).

Lehetséges szempontok: városképek, tér és lélek kapcsolata, díszletek és világítás. Marcel Carné és Jean Renoir életműve.

Bazin, André: Jean Gabin és sorsa. In: Király Jenő (szerk.): *Film és szórakozás*. Mokép–Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1981. 297–300.

---. A francia Renoir. In: *Mi a film? Esszék, tanulmányok*. Budapest, Osiris, 1995: 227–257.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (French poetic realism.)

Hegedűs Zoltán: Elindult a Rue des Halles-ból. Az élő René Clair. *Filmvilág*, 1981. 5. 26–28.

Thompson, Kristin–David Bordwell: *Film History. An Introduction*. McGraw–Hill, 2003.(France: Poetic Realism, 283–301.)

Urbán Mária: A francia lírai realizmus. *Filmtett*, 2001. nov., 22–26. old.

Renoir, Jean: *Életem és filmjeim*, Budapest: Osiris, 2006 (vonatkozó részek).

TAVASZI VAKÁCIÓ

11. HÉT

Április 28.

12-14 *Előadás:* Filmgyártások Európában 2: Olaszország 1930-1960. A második világháború traumája és az olasz neorealizmus irányzata. Luchino Visconti, Roberto Rossellini, Vittorio de Sica filmjei.

14-16 *Filmvetítés: Megszállottság* (r. Luchino Visconti, 1942).

Április 30.

8-10 *Filmvetítés: Biciklitolvajok* (r. Vittorio De Sica, 1948).

10-12 *Szeminárium: A neorealista filmelbeszélés valóság-felfogása. Dokumentarizmus?*

További példák: *Róma, nyílt város / Roma, città aperta* (Roberto Rossellini, 1945), *Utazás Itáliában / Viaggio in Italia* (r. Roberto Rossellini). Variációk egy témára: *Megszállottság, A postás mindig kétszer csenget* (r. Tay Garnett, 1946) és (r. Bob Rafelson, 1981).

Lehetséges szempontok: milyen a neorealizmus valósága? Különböző filmek összehasonlítása.

Báron György: Realizmus és dekadencia. (Luchino Visconti portréjához) *Filmvilág*, 1983. 6. 58–63. 16-18.

Bazin, André : A neorealizmus esztétikája. In: *Mi a film? Esszék, tanulmányok*. Budapest, Osiris, 1995: 369–449.

Bikácsy Gergely: Vulkán, jégcsap, könnyek (Roberto Rossellini filmjeiről). *Filmvilág*, 1992. 1. 27–31.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000 (film noir, Italian neo-realism).

Kovács András Bálint: Rossellini: a „neorealista csoda”. *A modern film irányzatai*. Budapest.

Marx József: Premier plan–Roberto Rossellini. *Filmkultúra*, 1975. 1. 61–81.

Murai András. „Megfigyelés mozgóképpel. A cinéma vérité-től a valóságshow-ig.” *Metropolis – Médiakutató* 2001 Média és film különszám, 40-49.

Palatinus, 2005, 289-298.

Thompson, Kristin. „Realism in the Cinema: *Bycycle Thieves*.” *Breaking the Glass Armor. Neoformalist Film Analysis*. Princeton: Princeton UP, 1988, 197-217.

Vincze Teréz: Az olasz neorealizmus. *Filmtett*, 2001. dec.-jan., 18–23. old.

12. HÉT

Május 5.

12-14 *Előadás: Filmgyártások Európában 3: Anglia 1930-1950. Bevezetés Alfred Hitchcock életművébe.*

14-16 *Filmvetítés: A 39 lépcsőfok / The 39 Steps* (r. Alfred Hitchcock, 1935)

Május 7.

8-10 *Filmvetítés: A Manderley-ház asszonya / Rebecca* (r. Alfred Hitchcock 1940).

10-12 *Szeminárium. Alfred Hitchcock pályája. Közelítések Hitchcockhoz I.*

További példák: Hitchcock filmjei 1950-el bezárólag.

Lehetséges szempontok: műfajok, témák, helyszínek. Az angol filmgyártás a tárgyalt korszakban: Hitchcock kortársai és pályatársai (Michael Powell).

Bikácsy Gergely: A kések és a formák. Zuhanás Hitchcockkal. *Filmvilág*, 1986. 10. 2–7.

Bikácsy Gergely: Hitchcock-pályakép. *Filmkultúra*, 1979. 5: 59–73.

Branigan, Edward: Narráció. In: Füzi Izabella (szerk.): *Verbális és vizuális narráció*. Apertúra könyvek. Szeged: Pompeji, 2011, pp.39-70.

Molnár Gál Péter: Ananké a fürdőszobában. *Filmkultúra*, 1985. 12: 23–26.

Serge July–Jean-Luc Godard: Hitchcock vörösboros palackjai. *Filmvilág*, 1986. 10. 7–10.

Sterritt, David: *The Films of Alfred Hitchcock*. Cambridge University Press, 1993. 1–28, 82–144.

13. HÉT

Május 12.

14-16 *Előadás* A hitchcocki stílus jellemzői. Az expresszionizmus hagyománya, a suspense dramaturgiája.

16-18. *Filmvetítés: Vertigo* (r. Alfred Hitchcock, 1958).

Május 14.

8-10 *Filmvetítés: A madarak /The Birds* (r. Alfred Hitchcock, 1963).

10-12 *Szeminárium. Közelítések Hitchcockhoz II.*

Lehetséges szempontok: Az 1950 után készült filmek: színek és pszichózisok, férfiak és nők. További példák: *Marnie* (1964), *Torn Curtain* (1966).

Bonitzer, Pascal. A hitchcocki suspense. In: Füzi Izabella (szerk.): *Hitchcock. Kritikai olvasatok*. Szeged, Pompeji, 2010, 53-70.

Kovács András Bálint. Fabulaalternatívák: Hitchcock. *A modern film irányzatai*. Budapest. Palatinus, 2005, 274-277.

Modleski, Tania : Hitchcock, a feminizmus és a patriarchális tudattalan. *Metropolis*, 2000. 4. 38–54.

Pethő Ágnes: Képek bűvöletében. Adalékok mozgókép és festészet kapcsolatának értelmezéséhez Alfred Hitchcock filmjeiben. In: Pethő Ágnes (szerk.): *Film-kép-nyelv*. Kolozsvár: Scientia, 2007, 139-196.

14. HÉT

Május 19.

12-14 *Előadás*. Filmgyártások Európában 4: Anglia 1950 után. Az angol free cinema mozgalma, legjelentősebb alkotói (Tony Richardson, Lindsay Anderson, Karel Reisz).

14-16 *Filmvetítés: A hosszútávfutó magányossága / The Loneliness of the Long Distance Runner* (r. Tony Richardson, 1962).

Május 21.

8-10 *Filmvetítés: Egy csepp méz / A Taste of Honey* (r. Tony Richardson, 1961).

10-12 *Szeminárium. Realizmus az angol free cinema filmjeiben, továbbélése.*

Lehetséges szempontok. A sport mint metafora az angol film cinema filmjeiben. Csellengő emberek? Mitől és hogyan realista az ábrázolt világ? A fogyasztói társadalom korai kritikája? További példák: *Szombat este, vasárnap reggel / Saturday Night, Sunday Morning* (r. Karel Reisz, 1960), *Sportélet / This Sporting Life* (r. Lindsay Anderson, 1963). Kortárs angol filmek az irányzat felől: Lynne Ramsay, Shane Meadows, Steve McQueen filmjei.

Alan Sillitoe *A hosszútávfutó magányossága* c. kisregénye.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000 (British free cinema).

Hill, Jeffrey. Sport Stripped Bare. Deconstructing Working-Class Masculinity in *This Sporting Life*. *Men and Masculinities*, Vol. 7, No. 4, April 2005, 405-423.

Hughson, John: Rohanás az életért: individualizmus, osztály és ellenállás *A hosszútávfutó magányosságában*. In: Györi Zsolt (szerk.): *Fejezetek a brit film történetéből*. Eger: Líceum, 2010, 225-238.

Nemes Károly: *Tony Richardson*. Filmbarátok kiskönyvtára sorozat. Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1978.

Vincze Teréz: Az angol free cinema és az angol új hullám. *Filmtett*, 2002. febr., 24–29. old.

FILMTESZT.

KÖTELEZŐ FILMEK

- A 39 lépcsőfo/The 39 Steps* (Alfred Hitchcock, 1935).
A fehér hőség/White Heat (r. Raoul Walsh, 1949).
A harmadik ember/The Third Man (r. Carol Reed, 1948).
A herceg és a táncosnő/The Prince and the Showgirl (r. Laurence Olivier, 1957).
Délidőben/High Noon (r. Fred Zinnemann, 1952).
Egy hét Marilynnel/My Week with Marilyn (r. Simon Curtis, 2011).
A hosszútávfutó magányossága/The Loneliness of the Long-distance Runner (r. Tony Richardson, 1962).
A kis cézár/Little Caesar (Mervyn LeRoy, 1931).
A játékszabály/La Règle du Jeu (Jean Renoir, 1939)
A madarak/The Birds (r. Alfred Hitchcock, 1963).
A máltai sólyom/The Maltese Falcon (r. John Huston, 1941).
A Manderley-ház asszonya/Rebecca (r. Alfred Hitchcock, 1940).
A per/The Trial (r. Orson Welles, 1962).
A postakocsi/Stagecoach (r. John Ford, 1939).
A rakparton/On the Waterfront (r. Elia Kazan, 1954).
A shanghai asszony/The Woman from Shanghai (r. Orson Welles, 1948).
Alkony sugárút/Sunset Boulevard (Billy Wilder, 1950).
Arzén és régi csipke/Arsenic and Old Lace (r. Frank Capra, 1944).
Biciklitolvajok/Ladri di Bicicletti (r. Vittorio De Sica, 1948).
Egy csepp méz/A Taste of Honey (r. Tony Richardson, 1961).
Ének az esőben/Singing in the Rain (r. Gene Kelly–Stanley Donen, 1952).
Ködös utak/Le Quai des Brumes (r. Marcel Carné, 1938)
Othello (r. Orson Welles, 1948).
Megszállottság/Ossessione (r. Luchino Visconti, 1942).
Ok nélküli lázadó/Rebel without a Cause (r. Nicholas Ray, 1955).
Óz, a csodák csodája/The Wizard of Oz (r. Victor Fleming, George Cukor, 1939).
Van, aki forrón szereti/Some Like it Hot (r. Billy Wilder, 1959).
Vertigo (r. Alfred Hitchcock, 1958).

AJÁNLOTT FILMEK

- Casablanca* (r. Mihael Curtiz)
A közellenség (r. William Wellman, 1931).
A gonosz érintése (r. Orson Welles, 1958)
A hét mesterlövész (r. John Sturges, 1960).
A nagy ábránd (r. Jean Renoir, 1937).
A nagy álom (r. Howard Hawks, 1946).
A Sierra Madre kincse (r. John Houston, 1948).
A zenekar kocsija (r. Vincente Minnelli, 1953).
Az Ambersonok tündöklése (r. Orson Welles, 1942)
Az aranypolgár (r. Orson Welles, 1941).
Az alvilág királya (r. Julien Duvivier, 1937).
Bűvölet (r. Alfred Hitchcock, 1945).
Jezebel (r. William Wyler, 1938).
Kettős kárigény (r. Billy Wilder, 1944).
Martinique (r. Howard Hawks, 1944).
Mildred Pierce (r. Michael Curtiz, 1944).
Ninotchka (r. Ernst Lubitsch, 1939)

Rémület a színpadon (r. Alfred Hitchcock, 1950)
Sportélet (r. Lindsay Anderson, 1963).
Róma, nyílt város. (r. Roberto Rossellini, 1945).
Szombat este, vasárnap reggel (r. Karel Reisz, 1960).
Rio Bravo (r. Howard Hawks, 1959).

Jelenlét: 7 előadáson (50%) és 12 szemináriumon (85%) kötelező a jelenlét ahhoz, hogy a diák végső jegyet kaphasson. Az ezt nem teljesítők esetében levonásra kerül sor a végső jegyből, alkalmanként 0,25 pont értékben. Amennyiben az előadáson való jelenlét 30%, a szemináriumi jelenlét 50% alatt alakul, az illető a rendes vizsgaszesszióban nem fogadható a záróvizsgán, még akkor sem, ha a szemináriumi jegye megengedné ezt.

Osztályozás: A tantárgyból kapott végső jegy **két** részjegyből tevődik össze, a következő arányban: a féléves szemináriumi (és előadás közbeni!) aktív munkára kapott aktivitási érdemjegyből (**50%-a** a végső jegynek) és a félév végén megtartott írásbeli záróvizsga eredményéből (**50%-a** a végső jegynek).

Az *aktivitási érdemjegy* a következő feladatok alapján alakul ki:

1. **Aktív jelenlét** a szemináriumokon és előadásokon (20%, 2 p).
2. Egy választott **szemináriumi tematika bemutatása** és az azt követő csoportos beszélgetés moderálása (40 %, 4p.). Ez feltételezi a szakirodalom felvázolását, a megvilágító erejű filmrészletek bejátszását, valamint a beszélgetést elősegítő kérdések feltevését.
3. 3. A tantárgyhoz kapcsolódó, szakirodalmi alapo zású, **elemző dolgozat** leadása (40 %, 4p.). A dolgozat témája: a kötelező és ajánlott filmekből kiválasztott 2-4 jelenet összehasonlítása, egy jól meghatározott szempont alapján. Ez a szempont lehet: a helyszín, a díszlet, a kosztümök, a színészi alakítás, a kameramozgás(ok), a világítás, a képkivágat(ok), a vágás, a hangsáv (dialógusok, zörejek, zene). A dolgozat témáját előzetesen egyeztetni kell. Terjedelme: 12000 leütés (kb. 6 oldal), **leadási határidő: az első vizsga-időpont.**

A *záróvizsga részjegye* a következő feladatokon alapul:

1. **a kötelező filmek ismerete.** Aki a max. 20 pontból nem kap 15-öt, nem jelentkezhet vizsgára. A tesztet kétszer lehet megismételni (10%, 1p.)
2. **ismeretellenőrző teszt** (az elolvasott kötelező szakirodalom és a meghallgatott előadások anyagából). (90%, 9 p.).

Megjegyezendő, hogy mindkét részjegynek legalább 5-ösnek kell lennie, ellenkező esetben a hallgató nem állhat vizsgára, vagy nem kaphat végső jegyet. Minden részfeladat végrehajtása kötelező.